

ΤΥΠΩΘΗΤΩ

Τα βιβλία αυτοσυστήνονται; Ο συγγραφέας είναι ο επαρκέστερος πληρεξούσιος ανάμεσα στο έργο του και στον αναγνώστη; Οι λέξεις και τα πράγματα του συγγραφέα πώς συναντούν τις λέξεις και τα πράγματα του ήρωα ή του αφηγητή; Η στήλη «Τυπωθήτω» προκαλεί και απαντά σε τέτοιες υφής ερωτήματα. Βιβλία όλου του φάσματος, πριν φτάσουν στις προθήκες των βιβλιοπωλείων,

εξομολογούνται λεπτομέρειες της γραφής τους. Πεζογράφοι, ποιητές, δοκιμολογία, μεταφραστές, ανθολόγοι, σε πρώτο πρόσωπο, πριν παραδοθούν στον συστηματικό και στον απλό αναγνώστη – βιβλία πριν αρχίσουμε να τα φυλλομετράμε.

Επιμέλεια Μισέλ Φάις

Το παιχνίδι του κρύβω και κρύβομαι

Λούιζα Σπηλιωτοπούλου
Λαπρο σκοτάδι
 διηγήματα
 εκδόσεις Πατάκη

Το να γράφει κάποιος μια ιστορία προϋποθέτει να τη φαντάζεται κίχλας. Σωστά; Αρα, κάθε φορά που ξεκινάς να γράφεις –εγώ ξεκίνησα αρκετές φορές, αλλά μέχρι στιγμής κατέληξα τις 17– προσπάθειές να πλάσεις μια ιστορία από την αρχή. Οπως όταν κλείνεις τα μάτια και ψάχνεις εικόνες. Ή ένα χρώμα. Μια λέξη. Ενα «αχ», κάτι. Κάτι για να αρχίσεις ή κάτι για να κολλήσεις δίπλα σε αυτό που ήδη υπάρχει. Ή εμφανίστηκε ξαφνικά. Για μένα γράφω ιδανικά σημαίνει δημιουργώ από το μηδέν. Δεν δανείζομαι από τον εαυτό μου, δεν τον αποκάλυπτο, δεν τον εκθέτω. Δεν μοιράζομαι μνήμες και πάθη. Φροντίζω με ευλάβεια να στρέψω το βλέμμα στον άλλο. Στον ξένο, στον δίπλα. Κι αν κάποια στιγμή γλιτώσω μαλακά σε μια ανάγκη εθολογική, φροντίζω τουλάχιστον να το κρύψω καλά κάτω από στρώσεις με περτέχνα ψέματα, ώστε να μην το πάρει χαμπάρι κανείς. Στα δύομια περίπου χρόνια που χρειάστηκα για να ολοκληρώσω 17 διηγήματα ή λέξεις ένα βιβλίο, μία από τις συναρπαστικές αγωνίες μου ήταν το παιχνίδι του κρύβω και κρύβομαι. Στο πλαίσιο αυτού, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, δεν συναντά κανείς ένα όνομα. Ανθρώπου ή τόπου. Και στις λίγες αυτές εξαιρέσεις που οι πρωταγωνιστές συστήνονται κάπως, πίσω από αυτή τους την πράξη υπάρχει έντονα η επιθυμία, μέσο ακριβώς από αυτό το σαν ψεύτικο όνομα, να διατηρηθεί στο ακέραιο το προνόμιο της ανωνυμίας, της μη ταυτότητας. Ακολουθώντας την ίδια λογική, στις ιστορίες δεν χωρούν χρονολογίες, μέρες και μήνες, επαγγέλματα, ιδιότητες, προβλήματα που κάποιος θα βρει το κοράγιο να ξεστομίσει στα μούτρα του πιθανού αναγνώστη. Αρκούν μόνο περιγραφές, αναφορές, υπονοούμενα. Απόπειρες συγκάλυψης και αποκάλυψης. Η αποκάλυψη, ένα επίσης ενδιαφέρον παιχνίδι. Χτίζει, χτίζει και ξάφ-

Φωτογραφία της Μαρίας Σούμπερτ

νο με μία γρήγορη κίνηση όλα γκρεμίζονται. Δημιουργείς έναν κόσμο γνωρίζοντας εκ των προτέρων πως κάποιος εκατοντάδες λέξεις πιο κάτω όλα αυτά θα αναποδογυριστούν κι αυτό θα το κάνει εσύ και πιθανώς θα πονέσει, αλλά ταυτόχρονα θα λειτουργήσει σαν λύτρωση. Γοητευτική, αλλά δύστροπη διαδρομή που δεν ξέρεις πάντα πού οδηγεί κι αν θέλεις να πας. Τα πρόσωπα κατά προτίμηση με κάποιο «ελάττωμα». Εμμονές, ιδιοτροπίες, παράξενες ιδιότητες. Συχνά μία ανίατη ασθένεια. Περιωρισμένοι τύποι ή και αβυσταχτά κανονικοί που αδυνατούν να εντοπίσουν τον εαυτό τους μέσα στο σύνολο. Αρχικά στριμωγμένοι σε σύντομες, ερμητικές προτάσεις, διακοιπιόμενες ακανόνιστα από τελείες και κόμματα. Ασθματικές. Βιαστικές. Κι όταν σιγά σιγά το πληκτρολόγιο και το μυαλό ξεθαρρεύουν, μεταλλάσσονται σε ακατάχατη, μπερδεμένη λογοδιάρροια με χαμένα υποκειμενικά και αντικείμενα που απαιτούν από τον άλλο την αμέριστη προσοχή του. Πάνω-κάτω κάπως έτσι νομίζω σκέφτηκα, δούλεψα και ξαναδούλεψα, κουράστηκα, έγραφα, έσβησα, διόρθωσα, διάβασα, ξαναδιάβασα το πρώτο μου βιβλίο. Κάπως έτσι.

Λούιζα Σπηλιωτοπούλου

Επιτάφιος εις εαυτόν

Εκρα Πάουντ
Χιου Σέγγουν Μώμπερλου
 εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια:
 Χάρης Βλαβιανός
 (δύλωσση, αναθεωρημένη έκδοση, Περιλαμβάνει cd, στο οποίο ο Εκρα Πάουντ απαγγέλλει το ποίημα)
 εκδόσεις Πατάκη

Το συνθετικό ποίημα Χιου Σέγγουν Μώμπερλου σημαδεύει μια στροφή στην ποιητική πορεία του Πάουντ. Ξεκινώντας με μια σειρά από μικρότερα, αλλά εξαιρετικής εμβέλειας και τεχνικής αρτιότητας, ποιήματα («Sestina: Altaforte», «Portrait d'Une Femme») και μεταφράσεις (Σονέτα και Μπαλάντες του Γκουίντο Καβαλκάντι, Cathay), φτάνοντας στο συνθετικό έργο Χιου Σέγγουν Μώμπερλου και καταλήγοντας στο επικό διαστάσεων εγχείρημα των Cantos, ο Πάουντ κατάφερε (όπως και ο Τζόνς με το Finnegans Wake) να αποξενώσει μεγάλο μέρος των αφοσιωμένων αναγνωστών του. Κανείς βέβαια δεν αμφισβήτησε ποτέ την ποιητική του ιδιοφιλία (ούτε και οι ορκισμένοι εχθροί του, που βρήκαν στον απε-

χθή αντισημιτισμό του ένα καλό πρόσχημα ώστε να προσπαθήσουν να τον διαγράψουν διά παντός από τον ποιητικό χάρτη), αλλά είναι αλήθεια πως δεν ήταν λίγοι εκείνοι που θεώρησαν ότι αυτή σπαταλήθηκε σε λάθος ποιητικές και κοινωνικοπολιτικές επιλογές. Σύμφωνα με τον Γέητς, το Χιου Σέγγουν Μώμπερλου είναι ένα «αριστούργημα», ενώ τα λιγότερα συννεκτικά Cantos φανεράνουν έναν νου σε σύγχυση, που δεν ήταν σε θέση να τιθασεύσει το υλικό του και να του δώσει μια ολοκληρωμένη μορφή. Κατ' άλλους, όπως ο Ελιοτ, η ποίηση του Πάουντ είναι μια πορεία αδιάσπαστης ανέλιξης, που ξεκινά από τα μικρότερα ποιήματα των πρώτων χρόνων, περνά στο μεταβατικό Mauberley, το «εκπληκτικό ποίημα», και κλείνει με το «δαντικών βλέψεων» έργο των Cantos. Το αν ο Πάουντ οφείλει την περίοπτη θέση που κατέχει στην ιστορία της αμερικανικής και της ευρωπαϊκής ποίησης αποκλειστικά ή, κυρίως, στο Χιου Σέγγουν Μώμπερλου, είναι ζήτημα υποκειμενικής θεώρησης. Είναι σαφές όμως πως το συγκεκριμένο ποίημα έχει εξυμνηθεί τόσο από τους θαυμαστές όσο και από τους επικριτές των Cantos και κατά γενική ομολογία αντιπροσωπεύει –μαζί με την Ερμη χώρα του Ελιοτ– το μανιφέ-

στο του αγγλοσαξονικού μοντερνισμού, και κατ' επέκταση, λόγω της βαρύνουσας σημασίας που είχε στην εξέλιξη της παγκόσμιας ποίησης, του μοντερνισμού γενικότερα.

Ο Πάουντ έχει συνθέσει αρκετούς επιτάφιους για τον εαυτό του, από τους οποίους ο Mauberley είναι ο πλέον άρτιος. Είναι ένας «αποχαριτωμένος στο Λονδίνο» και δημοσιεύτηκε το 1920, τον «δωδέκατο και τελευταίο χρόνο της πολιορκίας του ποιητή». Ανοίγοντας ως νεκρολογία του ποιητή για τον εαυτό του ή ως παρωδία του εαυτού του στο πρόσωπο του ηθογραφικού του ήρωα, εξελίσσεται σε οδύρα για τον πόλεμο και τις μεταπολεμικές λογοτεχνικές αξίες του Λονδίνου. Το ποίημα αντανάκλα την ασυμφωνία μεταξύ σύγχρονου κόσμου και καλλιτέχνη, την αμφίβολη θέση του δημιουργού στον κόσμο αυτό. Οπως έχει ισχυριστεί ο Εσπερ, με το Χιου Σέγγουν Μώμπερλου ο Πάουντ «δημιούργησε ένα ποίημα που πραγματεύεται τη θέση του ποιητή σε μια κοινωνία που παραβλέπει το ατομικό σθένος και πάθος, για χάρη της υποτιθέμενης κοινωνικής εντιμότητας και ηθικής». Κάποιοι επιμένουν να θεωρούν το ποίημα αυτοβιογραφικό, αφού ο Πάουντ μοιάζει, στο πρόσωπο της περσόνας που επινοεί, να ισχυρίζεται ότι η συνεχιζόμενη παραμονή του στο μεταπολεμικό Λονδίνο, με τις παρωχημένες και αντιδραστικές ιδέες του, θα οδηγούσε σε βέβαιη αποτυχία και ακύρωση των όποιων ποιητικών του φιλοδοξιών. Οστόσο κανένα έργο, όσο προσωπικό κι αν είναι, και μάλιστα της εμβέλειας ενός Mauberley, δεν μπορεί να διαβαστεί ως καθαρή αυτοβιογραφία. Δεν θα αναγνωρίζαμε στο κάτοπτρό του, όπως πιστεύω ότι αναγνωρίζουμε, ένα μέρος του εαυτού μας (έστω και στρεβλωμένο, για να θυμηθούμε τον Αομπερλου), αν δεν ενυπήρχαν σε αυτό στοιχεία που να το αποδεκτούμε από συγκεκριμένες προσωπικές και ιστορικές αναφορές, και να του προσδίδουν μια διάσταση διαχρονική. Στο έργο του ABC of Reading ο Πάουντ έγραφε: «Η ανώτερη λογοτεχνία είναι απλώς γλώσσα φορτισμένη με νόημα στον υπέρτατο βαθμό». Πιστεύω ότι το Χιου Σέγγουν Μώμπερλου αποτελεί ένα από τα τελευταία δείγματα αυτής της «ανώτερης λογοτεχνίας» που επιδίωξε να δημιουργήσει ο Πάουντ. Οστόσο ο αναγνώστης είναι αυτός που καλείται να εκτιμήσει το έργο και τη μετάφραση που επιχείρησα.

Χάρης Βλαβιανός